

Inddæmning: Truman-doktrinen

Netop "inddæmning" blev kodeordet for 40 års amerikansk udenrigspolitik. I 1947 så USA i den politiske udvikling i middelhavsområdet tegn på kommunistiske forsøg på at få herredømmet over Tyrkiet og Grækenland og siden Mellemøsten. Det blev den direkte anledning til et formelt kursskifte i landets udenrigspolitik – et kursskifte, som blev udmøntet i den såkaldte Truman-doktrin.

Efter en henvendelse fra Storbritannien, der ikke længere havde råd til at yde støtte til regeringerne i Grækenland og Tyrkiet, der kæmpede mod kommunistiske oprørsgrupper, bad USA's præsident Harry S. Truman den 12. marts 1947 kongressen om at bevilge 400 millioner dollars i økonomisk og militær hjælp til de to lande. "Det er min overbevisning," sagde præsidenten, "at det må være USA's politik at støtte alle frie folk, som kæmper mod forsøg på undertvingelse fra væbnede minoriteter eller kræfter udefra". Selv om situationen i Grækenland og Tyrkiet var den formelle anledning, fremgik det ikke desto mindre af den tale, præsidenten holdt til kongressen og nationen, at der ikke længere var geografiske grænser for USA's interessesfære. Monroe-doktrinen fra 1823 var sendt på pension. For første gang i fredstid havde landet forpligtet sig til at garantere for sikkerheden i lande uden for den vestlige halvkugle.

Truman-doktrinen var et radikalt brud med en lang tradition i amerikansk udenrigspolitik. For at få den nødvendige folkelige opbakning fulgte præsidenten et råd om at "forsøge at skræmme den amerikanske befolkning fra vid og sans" over den akutte sovjetiske trussel. Det virkede, men den kommunistforskrækkelse, der i de følgende år prægede den politiske debat i USA, ramte også hans egen regering som en boomerang: Fortalerne for en mere forsonlig holdning til den tidligere allierede fra krigsårene, Sovjetunionen, blev marginaliseret, og mange begyndte at frygte "undergravende elementer" hjemme i USA.

Inddæmning: Marshallplanen

Amerikanerne havde taget ved lære af Versailles-traktatens tragiske følger. De var overbeviste om, at europæisk fred og stabilitet krævede en hurtig genopbygning samt politisk integration af det nye Tyskland. Derfor fremlagde USA's udenrigsminister George C. Marshall i juni 1947 en storstilet plan for genopbygning af Europa. Ligesom med Truman-doktrinen var det også et af formålene at begrænse kommunismens udbredelse. Planen supplerede med Marshalls egne ord Truman-doktrinen som "den anden halvdel af valnødden". Det var ikke uproblematisk at sælge ideen hjemme i USA. Man skulle trods alt forpligte sig til i adskillige år at pumpe milliarder af dollars i alt fra Fiats bilfabrik i Italien til minedrift i Tyrkiet.

I de følgende fire år brugte USA i alt 13 milliarder dollars på at genopbygge Vesteuropa (det ville i år 2020-dollars svare til et beløb på små 140 milliarder.). Hjælpen var naturligvis også i USA's egen interesse. Landets kæmpeoverskud i handelen med de europæiske lande støvsugede dem for dollars. De måtte derfor tilføres ny amerikansk kapital, hvis de fortsat skulle kunne importere varer fra USA. Danmark modtog i årene 1948-1953 i alt 305 millioner dollars (hvilket i 2021-kurser ville svare til et godt stykke over 30 milliarder kroner). Pengene blev først og fremmest anvendt til at fremme udviklingen af dansk landbrug og industri. Også den danske handelsflåde blev efter krigen genopbygget med penge fra Marshallplanen. En betydelig del gik ligeledes til at styrke det danske forsvar. Det skabte dog en del politiske spændinger, da USA senere knyttede konkrete betingelser om det danske forsvarsbudgets størrelse til udbetalingen af pengene.

Det sønderbombede Tyskland blev tildelt en særlig stor del af Marshall-hjælpen. Den samme strategi anvendte man i Asien, hvor Japan var tiltænkt en stabiliserende rolle. Også her iværksatte USA et storstilet genopbygningsprogram for industrien, samtidig med at man kraftigt tilskyndede en demokratisering af det politiske system. I syv år – fra 1945 til 1952 – var Japan reelt under ledelse af den amerikanske general Douglas A. MacArthur, der gennemførte en række gennemgribende politiske, sociale og økonomiske reformer. Den japanske forfatning blev således skrevet af amerikanerne og modvilligt accepteret af det japanske parlament.

Sovjetunionen og de østeuropæiske lande, som var kommet under sovjetisk kontrol, blev også tilbudt Marshall-hjælp, men Sovjets leder Josef Stalin anede de skjulte motiver bag støtten og afslog på sit lands vegne. Afvisningen blev ikke modtaget med den store beklagelse i USA. Derimod beklagede amerikanerne, at Sovjetunionen også pressede de nye kommunistiske lydstaten til at afslå.

Selv om kun den ene halvdel af Europa fik glæde af Marshallplanen, må den betegnes som en stor succes. Den skabte ikke alene en ny optimisme i det krigshærgede Europa, men var helt konkret også medvirkende til, at industriproduktionen i modtagerlandene efter fem år var 41 procent højere, end den havde været før krigen. Den betød også, at en lang række amerikanske produkter for alvor introducerede europæerne for "the American Way". I nogle kredse øgede det frygten for "amerikanisering". Særligt i Frankrig talte man om risikoen for "Coca-Colonization."

Kilde: <https://usahistorieogidentitet.systime.dk/?id=218&L=10#c562>